

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Mat, kläder och hållbarhet

Längd: 48 min

Ålder: 10 år och uppåt

Ämne: Biologi, geografi, hem- och konsumentkunskap, naturkunskap, samhällskunskap

Språk: Engelska och isländska med valbar svensk text

Produktionsland:
Island, 2018

Svensk distribution:
Filmo, 2020

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0204

Nyckelord

Hållbar konsumtion
konsumtionsmönster
klädindustri
matproduktion
klimatförändringar

Mat och kläder är något alla människor behöver för att överleva. Men produktionen av dessa har blivit ett av de stora miljöproblemen. Den globala uppvärmningen ökar, polarisarna smälter och klimatpåverkan leder till extrema väder, stormar och torka. Det sätt på vilket vi idag tillgodoser våra elementära behov av, mat, vatten och kläder gör att vi tar mer från naturen än vad som är hållbart för vår egen överlevnad. Vem bär egentligen ansvaret och vad kan få oss människor att förändra våra konsumtionsmönster?

Referat

Vi befinner oss i en klimatkris, med ökande växthusgaser i vår atmosfär, varmare hav och extremtorka på sina ställen. 2016 skrev 194 länder under Parisavtalet där ett av målen var att den globala uppvärmningen ska hållas under 2 grader. Fyra år senare är många skeptiska till att målet ska kunna nås. Användandet av fossila bränslen behöver hållas nere, därför satsar många företag på att hitta nya hållbara energikällor som kan ersätta de fossila bränslena. Men mer behöver göras. Produktionen av mat och kläder påverkar klimatförändringarna negativt. Klädindustrin har ökat markant under 2000-talet och idag räknar man med att klädindustrin släpper ut mer växthusgaser än våra flygresor. För att tillmötesgå konsumenterna produceras billiga kläder i fabriker

med dåliga arbetsvillkor. Industrin kräver dessutom stora vattenresurser och mycket kemikalier. Dessa kemikalier hamnar i våra vattendrag och till slut i vårt dricksvatten. Många plagg används bara vid några enstaka tillfällen innan de slängs. Vi slänger hellre än lagar, köper nytt hellre än på second hand. Men det är inte bara våra kläder som vi slänger, vi kastar också en tredjedel av alla mat som produceras. Samtidigt räknar man med att 1 miljard människor svälter i världen. I filmen Mat, kläder, hållbarhet får vi bl.a. möta en familj på Island som tänkt om och försöker handla medvetet. Vi får också några konkreta tips på hur vi kan konsumera mer klimatsmart. Men är det bara vi konsumenter som skall ta ansvar, eller krävs det en striktare lagstiftning?

De första 27 minuterna handlar om mat och därefter till 44 minuter in i filmen handlar det om kläder för att sedan avslutas summerande. Filmen kan således ses enligt följande:

Mat 0-27 minuter samt 44-48 minuter
Kläder 0-3:30 (intro) samt 27-48 minuter

Arbeta med filmen

Mat, kläder och hållbarhet

Före filmvisning

Aktivitet

Ge följande påståenden till klassen. De som håller med reser sig upp, medan de som inte håller med om påståendet sitter kvar på sin plats. De som inte vill ta ställning sätter sig på sin bänk. De som vill får förklara varför de valde som de gjorde:

- Jag tänker på att inte lägga upp för mycket mat på tallriken.
- Jag tänker på att äta mer ekologisk mat.
- Jag brukar vara med och välja mat.
- Min familj brukar ta bilen när vi ska handla mat.
- Min familj brukar baka eget bröd.
- Jag använder tygkasse när jag handlar.
- Kor, grisar, får, kycklingar och andra "matdjur" ska ha det bra.
- Jordgubbar och andra färska bär hör sommaren till.
- Vi i västvärlden måste ändra vår livsstil för att göra något åt klimatförändringen.
- Det är för sent för att göra något åt klimatförändringen.
- Kläder borde kosta mer.
- Vi bör äta mindre kött.
- Vi bör äta vegetarisk minst tre dagar i veckan i skolan.
- Jag handlar mina kläder i second-handbutiker.
- Det är viktigt för mig att köpa märkeskläder.
- Jag köper hellre dyra kläder som jag kan ha länge, flera år, än billiga kläder ofta.

Ta gärna upp nyckelorden med eleverna och se så att de vet på vad de betyder och innebär.

Frågor efter filmvisning

- Beskriv kortfattat vad du tyckte att serieavsnittet handlade om.
- Vad tyckte du var det viktigaste budskapet i filmen?
- Fick du lära dig något nytt av filmen? I så fall vad?
- Vad gjorde dig förvånad?
- Tycker du att filmen verkar trovärdig?

Resonerande frågeställningar

Filmen *Mat, kläder, hållbarhet* lyfter fram flera aspekter av mat- och klädproduktionen. Förutom en "skitig" produktion som släpper ut koldioxid och kemikalier, pekar man på det man kallar för svinn. Mycket av den mat som produceras slängs redan innan den nått butikerna, väl där kasseras mat som anses skadad eller för gammal för att kunna säljas. Till det läggs all mat som vi konsumenter köper och faktiskt slänger. Vi köper mer mat än vi behöver. Mat är dessutom förhållandevis billigt för oss i västvärlden och kostnaden för att transportera varor är låg. Vi köper också allt mer kläder. Sedan år 2000 har klädindustrin fördubblats. I genomsnitt använder vi i västvärlden våra plagg 10 gånger innan vi kasserar dem. Är de rimligt? Vem bär egentligen det största ansvaret när det gäller att skapa ett mer hållbart förhållningssätt till mat och kläder?

Resonera i grupp kring följande frågor och redovisa sedan i helklass:

1. Vem bär största ansvaret för att maten vi äter är producerad på ett bra sätt? Och vem bär störst ansvar för det s.k. matsvinnet? Är det:

- Konsumenterna?
- Bonden och andra producenter?
- Handlarna som säljer maten?
- Politikerna som stiftar lagarna?

Arbeta med filmen

Mat, kläder och hållbarhet

2. Vad skulle vara enklast för dig att förändra så att vi kan konsumera mat på ett sätt som är bättre för vår miljö?

- Slänga mindre mat
- Äta en mindre mängd kött
- Äta ekologiskt
- Äta närodlat
- Handla utan bil

3. Klädindustrin har en stor inverkan på miljön. Ändå köper människor hela tiden nya kläder även om de inte behöver.

- Varför tror du människor shoppar i så stor utsträckning som de gör?
- Kan man kommunicera vem man vill vara genom de kläder man väljer att ha på sig?
- Resonera kring vad uttrycket hållbar utveckling betyder för dig.
- Kan vi fortsätta att konsumera som vi gör om vi vill nå en hållbar utveckling?

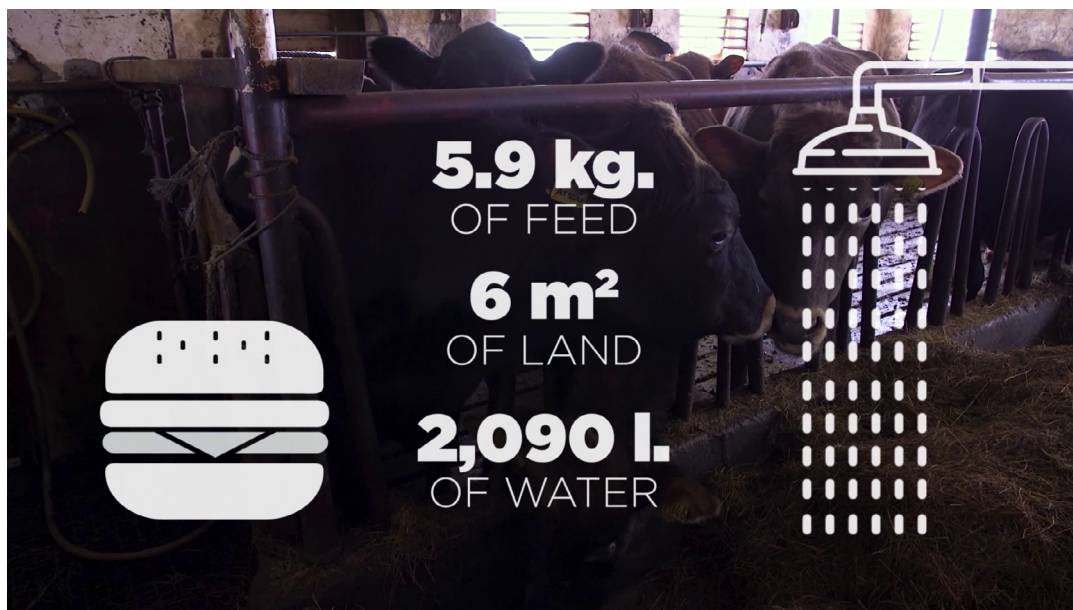
Arbete efter filmen

Komponera en klimatsmart tallrik

1/3 del av allt koldioxidutsläpp kommer från matindustrin. Dels genom att en så stor del av maten slängs eller försvinner i industrin och dels genom att djuren producerar metangas som kommer ut i vår atmosfär. 30 procent av odlingsmarken används till köttproduktion, trots att köttet endast utgör 2 % av vår mat. En viktig sak som vi konsumenter kan göra är att minska vårt intag av kött, att äta mer vegetariskt. I filmen visar man på att en hamburgertallrik med kött, bröd och pommes frites gör relativt stora klimatavtryck. Er uppgift blir att komponera en miljötallrik. Ni ska hitta på ett köttalternativ och ett vegetarisk alternativ med så liten miljöpåverkan som möjligt. Tallriken ska innehålla alla viktiga näringsämnen.

Utgå ifrån hur maten har producerats, hur mycket resurser som krävs och mattransporterna.

Ta gärna hjälp av länkarna nedan för att söka information.

Sök vidare

Mat, kläder och hållbarhet

Länktips

Livsmedelsverket

[Tips för att minska ditt matsvinn](#)

Naturvårdsverket

[Matsvinn](#)

Världsnaturfonden

[Så kan du minska matsvinnet](#)

Naturskyddsföreningen - Skolmaterial

[Mat på hållbar väg](#)

Stoppa matsvinnet

[Vad är matsvinn?](#)

Forskning & Framsteg

[Minska matsvinnet – 1,3 miljarder ton slängs varje år](#)

SVT Nyheter

[FN: Klädindustrin släpper ut mer växthusgaser än flygen](#)

Naturskyddsföreningen

[Faktablad: Våra kläder](#)

Globala målen

[FN:s globala mål](#)

Filmtips

UR Play

[Matsvinn](#)

Boktips

Rädda maten! Manual för minskat matsvinn

Paul Svensson, Christofer Ekman, 2019

Recept som förändrar världen

Johan Rockström, Victoria Bignet, Malin Landqvist, 2019

Det är vi som är klimatet: hur man räddar världen

Jonathan Safran Foer, 2020

Ungdomsböcker

Bokserien Blodregn

Mats Wahl, 2014-2017

Slutet

Mats Strandberg, 2018

Minnet av vatten

Emmi Itäranta, 2017

Brännmärkt

Lizette Edfeldt, 2017

Liknelser om sådden

Octavia E. Butler, 2019

Blå

Maja Lunde, 2018

Tio över ett

Ann-Helén Laestadius, 2018

Läroplanskoppling

Mat, kläder och hållbarhet

Filmen *Mat, kläder och hållbarhet* passar bra för undervisning i ämnena **biologi, geografi, hem- och konsumentkunskap** samt **samhällskunskap** grundskolan och **biologi, naturkunskap, samhällskunskap och hållbart samhälle** på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Biologi, åk 4–6, Lgr11

Natur och samhälle

- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.

Biologi, åk 7 – 9, Lgr 11

Natur och samhälle

- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.

Geografi, åk 4-6

Livsmiljöer

- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Miljö, människor, hållbarhetsfrågor

- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.

Geografi, åk 7-9

Livsmiljöer

- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.

Hem- och konsumentkunskap, åk 1 – 6, Lgr 11

Miljö och livsstil

- Några olika miljömärkningar av produkter och deras betydelse.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.

Hem- och konsumentkunskap, åk 7–9, Lgr 11

Konsumtion och ekonomi

- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid inköp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla med och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet.

Samhällskunskap, åk 7 – 9, Lgr 11

Beslutsfattande och politiska idéer

- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Individens och gruppernas möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Biologi 1a2, 100 p, Gy11

Ekologi

- Ekosystemens struktur och dynamik. Energiflöden och kretslopp av materia samt ekosystemtjänster.
- Naturliga och av människan orsakade störningar i ekosystem med koppling till frågor om bärkraft och biologisk mångfald.

Biologi, syfte, Gy11

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

Läroplanskoppling

Mat, kläder och hållbarhet

1. Förmåga att analysera och söka svar på ämnesrelaterade frågor samt att identifiera, formulera och lösa problem. Förmåga att reflektera över och värdera valda strategier, metoder och resultat.
2. Kunskaper om biologins betydelse för individ och samhälle.
3. Förmåga att använda kunskaper i biologi för att kommunicera samt för att granska och använda information.

Naturkunskap, 1a1, 50p, 1, 100 p, Gy11

Centralt innehåll

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.

Naturkunskap, syfte, Gy11

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.

Samhällskunskap 1a2, 50 p och 1b2, 100 p, Gy11

Centralt innehåll

- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.

Internationell ekonomi 100p

- Internationella handelsrelationer och ekonomisk integration samt deras aktörer. Den internationella ekonomins och handelns utveckling med hjälp av ekonomiska teorier, utifrån både ett historiskt och ett nutida perspektiv. Den internationella ekonomins och handelns effekter för länders välfärd och för miljön.
- Global resursfördelning. Relationen mellan produktionskostnader i olika delar av världen och företagens lokalisering och internationella handel. Förklaringar till uppkomsten av transnationella företag.

Samhällskunskap, syfte, Gy11

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Hållbart samhällsbyggnad 100p

Centralt innehåll

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Miljökonsekvensbeskrivningar.
- Samband mellan livsstilsfrågor och utformningen av ett hållbart samhälle.

Hållbar samhällsbyggnad, syfte Gy11

Undervisningen i ämnet hållbar samhällsbyggnad ska syfta till att eleverna utvecklar

- Förmåga att använda begrepp inom området hållbar utveckling.
- Kunskaper om olika förutsättningar och möjligheter för att nå en hållbar utveckling.
- Förmåga att identifiera, analysera och avgränsa problemområden och föreslå och jämföra olika handlingsalternativ.
- Förmåga att analysera konsekvenser av olika handlingsalternativ utifrån vetenskaplighet, hållbarhet, etik och genus.